

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

30. svibnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 1. stavak 2. – Područje primjene – Isključenje ugovornih odredaba koje se temelje na obvezujućim zakonskim ili regulatornim odredbama – Dodatak ugovoru o kreditu o kojem prodavatelj robe ili pružatelj usluge obavještava potrošača radi usklađivanja s nacionalnom odredbom – Članak 3. stavak 2. – Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori – Nepotpisivanje dodatka ugovoru od strane potrošača – Pretpostavka prešutnog pristanka na taj dodatak ugovoru – Nacionalna sudska praksa koja isključuje sudski nadzor nepoštenosti ugovorne odredbe sadržane u takvom dodatku ugovoru”

U predmetu C-176/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunalul Specializat Mureş (Specijalizirani sud u Mureşu, Rumunjska), odlukom od 2. ožujka 2021., koju je Sud zaprimio 21. ožujka 2023., u postupku

UG

protiv

SC Raiffeisen Bank SA,

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: N. Piçarra, predsjednik vijeća, N. Jääskinen (izvjestitelj) i M. Gavalec, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za rumunjsku vladu, R. Antonie, E. Gane i L. Ghiță, u svojstvu agenata,
- za portugalsku vladu, P. Barros da Costa, A. Cunha, A. Luz i L. Medeiros, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, A. Boitos i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: rumunjski

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 1. stavka 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 2., str. 24. i ispravak SL 2024./90009, L).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe UG, potrošača, i SC Raiffeisen Bank SA u vezi s utvrđivanjem nepoštenosti ugovornih odredbi sadržanih u ugovoru o kreditu sklopljenom između tih stranaka.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodna izjava 13. Direktive 93/13 glasi:

„[B]udući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju odredbe potrošačkih ugovora ne sadržavaju nepoštene odredbe; budući da se stoga ne čini potrebnim da ovoj Direktivi podliježu odredbe koje se temelje na obvezujućim zakonskim ili regulatornim odredbama i načelima ili odredbama međunarodnih konvencija čije su stranke države članice ili Zajednica; budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi ‚obvezujućim zakonskim ili regulatornim odredbama‘ obuhvaćaju i pravila koja se u skladu sa zakonom primjenjuju između ugovornih stranaka ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja”.

- 4 Člankom 1. stavkom 2. te direktive predviđeno je:

„Ugovorne odredbe koje se temelje na obavezujućim zakonskim ili regulatornim odredbama i odredbama ili načelima međunarodnih konvencija čije su stranke države članice ili Zajednica, posebno u području prijevoza, ne podliježu odredbama ove Direktive”.

- 5 U članku 3. navedene direktive određuje se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

2. Uvijek se smatra da se o nekoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je ona sastavljena unaprijed pa potrošač nije mogao utjecati na njezin sadržaj, posebno u kontekstu unaprijed formuliranog standardnog ugovora.

Činjenica da se o određenim aspektima neke odredbe ili o nekoj određenoj odredbi pregovaralo ne isključuje primjenu ovog članka na ostatak ugovora ako opća ocjena ugovora ukazuje na to da se ipak radi o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru.

Kad god prodavatelj robe ili pružatelj usluga izjavi da se o nekoj standardnoj odredbi pojedinačno pregovaralo, teret dokaza je na njemu”.

Rumunjsko pravo

Zakon o nepoštenim odredbama

- 6 Članak 3. Legee nr. 193, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (Zakon br. 193 o nepoštenim odredbama u ugovorima sklopljenima između trgovca i potrošača) od 6. studenoga 2000. (ponovno objavljeno u *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 543 od 3. kolovoza 2012., u daljnjem tekstu: Zakon o nepoštenim odredbama) u stavku 2. propisuje da ugovorne odredbe predviđene na temelju drugih važećih zakonskih tekstova ne podliježu odredbama ovog zakona.

OUG br. 50/2010

- 7 U skladu s člankom 37. Ordonanțe de urgență a Guvernului nr. 50, privind contractele de credit pentru consumatori (Vladina hitna uredba br. 50 o ugovorima o potrošačkom kreditu) od 9. lipnja 2010. (*Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 389 od 11. lipnja 2010.), u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak (u daljnjem tekstu: OUG br. 50/2010):

„Sljedeća pravila primjenjuju se na ugovore o kreditu s promjenjivom stopom:

- a) kamatna stopa je povezana s promjenama referentnih vrijednosti Euribor/ROBOR/LIBOR/referentna stopa BNR [Banca Națională a României (Rumunjska narodna banka)], ovisno o valuti kredita, kojima vjerovnik može dodati maržu, koja je fiksna za cijelo vrijeme trajanja ugovora;
 - b) marža kamatne stope može se mijenjati samo nakon zakonskih izmjena kojima se izričito propisuje;
 - c) u skladu s poslovnom politikom svake kreditne institucije, odstupajući od odredbi iz točke (b), vrijednost marže i referentne vrijednosti mogu se smanjiti;
 - d) u ugovoru mora biti jasno naznačen način izračuna promjene kamatne stope, uz navođenje učestalosti i/ili uvjeta promjena kamatne stope, njezinim povećanjem ili smanjenjem;
 - e) elementi koji su uključeni u način izračuna promjene kamatne stope i njezina vrijednost moraju biti objavljeni na internetskim stranicama i u svim prostorijama vjerovniká”.
- 8 Na temelju članka 95. OUG-a br. 50/2010:

„1. Za ugovore čije je izvršenje u tijeku vjerovnici su dužni u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ove hitne uredbe jamčiti usklađenost ugovora s odredbama ove hitne uredbe.

2. Izmjena ugovora čije je izvršenje u tijeku izvršit će se dodatcima ugovoru u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ove hitne uredbe.
3. Vjerovnik mora moći dokazati da je postupao s dužnom pažnjom kako bi obavijestio potrošača o potpisivanju dodatka ugovoru.
4. Zabranjeno je u dodatke ugovoru unositi odredbe koje nisu obuhvaćene ovom hitnom uredbom. Unošenje, u dodatke ugovoru, bilo koje odredbe osim onih propisanih ovom hitnom uredbom smatra se ništavim.
5. Nepotpisivanje dodatka ugovoru iz stavka 2. od strane potrošača smatra se prešutnim pristankom”.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 9 Dana 23. ožujka 2007. osoba UG je s Raiffeisen Bank sklopila ugovor o kreditu s promjenjivom kamatnom stopom u iznosu od 15 300 švicarskih franaka (CHF) (oko 16 048 eura) (u daljnjem tekstu: ugovor o kreditu o kojem je riječ). Na dan sklapanja tog ugovora trenutna kamatna stopa iznosila je 5,9 % godišnje, no prema odredbama ugovora o kojem je riječ, prodavatelj robe ili pružatelj usluge mogao je izmijeniti tu stopu ovisno o kretanjima na financijskom tržištu, obavještavajući pritom korisnika kredita o novoj kamatnoj stopi prema pravilima iz općih uvjeta.
- 10 Dana 10. rujna 2010. Raiffeisen Bank obavijestio je osobu UG o dodatku ugovoru o kreditu o kojem je riječ radi njegova usklađivanja sa zahtjevima OUG-a br. 50/2010. Tom obavijesti Raiffeisen Bank izvijestio je osobu UG da je nacionalni zakonodavac propisao izmjene svih ugovora o kreditu sklopljenih s potrošačima. Posebice je trebalo izvršiti izmjene ugovornih odredaba koje se odnose na određivanje promjenjive kamatne stope, povezujući je s objektivnom vrijednošću ovisno o valuti u kojoj je kredit odobren, a koju kreditna institucija uvećava za fiksnu maržu za cijelo vrijeme trajanja ugovora. Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da osoba UG nije potpisala taj dodatak ugovoru, tako da se smatralo da je na njega dala prešutni pristanak u skladu s člankom 95. stavkom 5. OUG-a br. 50/2010.
- 11 Dana 29. prosinca 2017. osoba UG podnijela je tužbu pred Judecătorijom Sighișoara (Prvostupanjski sud u Sighișoari, Rumunjska) tražeći posebno utvrđivanje nepoštenosti odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ, a koje se odnose na mogućnost banke da izmijeni kamatnu stopu. Osoba UG također je zatražila od prvostupanjskog suda da zbog tog razloga utvrdi apsolutnu ništavost tih odredbi te povrat iznosa koji su po njima uplaćeni.
- 12 Odlukom od 10. lipnja 2020. prvostupanjski sud odbio je tu tužbu jer je, među ostalim, smatrao da mu s obzirom na zakon koji se odnosi na nepošteno odredbe, a kojim se prenosi Direktiva 93/13 u rumunjsko pravo, nije bilo dopušteno ispitati moguću nepoštenost odredbi ugovora o kreditu o kojem je riječ koje proizlaze iz dodatka ugovoru iz točke 10. ove presude s obzirom na to da se, među ostalim, one temelje na obvezujućim odredbama regulatornog nacionalnog propisa odnosno OUG-a br. 50/2010.

- 13 Osoba UG podnijela je žalbu na tu presudu pred Tribunalulom Specializat Mureş (Specijalizirani sud u Mureşu, Rumunjska), sudom koji je uputio zahtjev, pri čemu je osobito tvrdila da odredbe OUG-a br. 50/2010 za isključivi cilj imaju jačanje zaštite potrošača te da kada se radi o ugovoru o kreditu o kojem je riječ, izmjene koje su u njega unesene dodatkom ugovoru o kojem ju je obavijestio Raiffeisen Bank nisu bile u skladu s tim regulatornim nacionalnim propisom.
- 14 Prema navodima Raiffeisen Banka, odredba ugovora o kreditu o kojem je riječ, koja se odnosi na određivanje kamatne stope koja se prvobitno nalazila u tom ugovoru prestala je proizvoditi svoje učinke danom stupanja na snagu dodatka ugovoru od 10. rujna 2010. s obzirom na to da je navedena odredba u tom trenutku bila zamijenjena onom koja je bila na snazi na dan podnošenja UG-ove tužbe, prema kojoj je ta kamatna stopa sada povezana s provjerljivom referentnom vrijednošću, uvećanom za fiksnu maržu koju određuje banka u skladu sa zahtjevima OUG-a br. 50/2010. Raiffeisen Bank tvrdi da je time postupio u skladu s primjenjivim zakonodavstvom provedbom relevantnih nacionalnih odredbi.
- 15 Prema sudu koji je uputio zahtjev, pitanje može li se on upustiti u ocjenu moguće nepoštenosti određenih ugovornih odredbi koje spadaju u područje primjene OUG-a br. 50/2010 mora se ispitati u odnosu na Direktivu 93/13 i relevantnu sudsku praksu Suda, posebno s obzirom na usko tumačenje koje treba pridati članku 1. stavku 2. Direktive 93/13, koji predstavlja iznimku od režima zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi.
- 16 Točno je da je Sud krenuo od načela da je nacionalni zakonodavac propisivanjem strankama ugovorne odredbe čiji se sadržaj temelji na obvezujućoj odredbi nacionalnog prava namjeravao uspostaviti ravnotežu između svih prava i obveza stranaka navedenog ugovora, tako da moguća nepoštenost takve odredbe ne može biti predmet sudskog nadzora. Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da čak i kada odredba u ugovoru o kreditu ispunjava zahtjeve iz članka 37. OUG-a br. 50/2010, potrošač još uvijek nije u stanju razumjeti razmjer obveza koje ima jer se tom odredbom samo predviđa da se promjenjiva kamatna stopa mora odrediti ne samo na temelju objektivne vrijednosti već i fiksne marže koja odgovara interesima prodavatelja robe ili pružatelja usluge. Nadalje, ta objektivna vrijednost, iako je utvrđena neovisno o volji stranaka, podložna je znatnim promjenama. Prema mišljenju tog suda, za razliku od prosječnog i informiranog potrošača, prodavatelj robe ili pružatelj usluga može iskoristiti takve promjene zahvaljujući svojem iskustvu i većoj sposobnosti predviđanja.
- 17 Stoga navedeni sud sumnja da se, u nedostatku odgovarajućih mehanizama namijenjenih zaštititi potrošača, mjerodavne odredbe OUG-a br. 50/2010 mogu smatrati takvima da ih se može provesti neovisno o volji stranaka ili da su automatski primjenjive, u nedostatku bilo kojeg drugog oblika sporazuma između stranaka. Ocjena moguće nepoštenosti ugovornih odredbi koje se temelje na tim odredbama stoga ne bi trebala biti izuzeta od sudskog nadzora.
- 18 Takav zaključak, međutim, nije u skladu s prevladavajućom nacionalnom sudskom praksom prema kojoj ugovorne odredbe sadržane u dodacima ugovoru koje provodi prodavatelj robe ili pružatelj usluge prema OUG-u br. 50/2010 ne mogu biti predmet takvog nadzora.
- 19 U tim je okolnostima Tribunalul Specializat Mureş (Specijalizirani sud u Mureşu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Treba li odredbe članka 1. stavka 2. Direktive [93/13] o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima, prenesene u nacionalno pravo odredbama članka 3. stavka 2. [Zakona o nepoštenim odredbama],

osobito s obzirom na uvodne izjave 12. i 13. [te] direktive,

ali također uzimajući u obzir odredbe članka 80. i 81. [OUG-a br. 50/2010]:

tumačiti na način da se njima ne isključuje mogućnost da nacionalni sudovi također ispituju sumnje o nepoštenosti ugovornih odredbi iz dodataka ugovorima o kreditu sklopljenima između trgovaca i potrošača prije stupanja na snagu potonjeg akta po sili zakona, to jest [sklopljenih dodataka ugovoru] na temelju odredbi članka 95. OUG-a br. 50/2010 ako je potrošač dao izričit pristanak u skladu s uvjetima predviđenima odredbama članka 40. stavka 1. OUG-a br. 50/2010 o ugovorima o potrošačkim kreditima ili ako se smatra da je pristanak prešutan po sili zakona u skladu s uvjetima predviđenima odredbama članka 40. stavka 3. OUG-a br. 50/2010?

2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, nacionalni sud također pita je li na temelju prethodno navedenih pretpostavki i okolnosti spora koji je u tijeku u suprotnosti [s pravom Unije] sudska praksa nacionalnih sudova kojom se utvrđuje da izričit pristanak na dodatak formuliran u skladu s uvjetima predviđenima odredbama članka 40. stavka 1. [OUG-a br. 50/2010], a na temelju odredbi članka 95. OUG-a br. 50/2010 o ugovorima o potrošačkim kreditima, automatski podrazumijeva da se [o navedenom dodatku] pregovaralo, pa da je samim time isključeno ispitivanje eventualnih sumnji o nepoštenosti sadržaja ugovorenih odredbi?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 20 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protivi ocjena nepoštenosti odredbi sadržanih u ugovoru o potrošačkom kreditu sklopljenom između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge u okolnostima u kojima je taj prodavatelj robe ili pružatelj usluge izmijenio te odredbe kako bi osigurao usklađenost tog ugovora o kreditu s obvezujućom nacionalnom odredbom koja se odnosi na pravila određivanja kamatne stope prema kojima se ta stopa mora zamijeniti kamatnom stopom određenom na temelju jedne od referentnih vrijednosti predviđenih tom odredbom i uvećati za fiksnu maržu koju je utvrdio taj prodavatelj robe ili pružatelj usluga za cijelo vrijeme trajanja ugovora.
- 21 Najprije valja istaknuti da se člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 iz njezina područja primjene isključuju ugovorne odredbe koje se temelje na obvezujućim zakonskim ili regulatornim odredbama.
- 22 Nadalje, s obzirom na cilj koji se nastoji ostvariti tom direktivom, odnosno zaštitu potrošača od nepoštenih odredbi u ugovorima sklopljenim s prodavateljem robe ili pružateljem usluge, isključenje utvrđeno u članku 1. stavku 2. treba usko tumačiti (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 37.).
- 23 S jedne strane, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da izraz „obavezujuće zakonske ili regulatorne odredbe”, u vezi s trinaestom uvodnom izjavom navedene direktive, obuhvaća i odredbe nacionalnog prava koje se primjenjuju između ugovornih stranaka neovisno o njihovu izboru i

one koje su dispozitivne prirode, to jest koje se primjenjuju automatski kada ne postoji drukčiji dogovor između stranaka (presuda od 21. prosinca 2021., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, t. 30. i navedena sudska praksa).

- 24 Što se tiče, s druge strane, pitanja „temelji” li se ugovorna odredba, u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, na takvoj obvezujućoj zakonskoj ili regulatornoj odredbi nacionalnog prava, treba podsjetiti na to da je isključenje utvrđeno tom odredbom opravdano činjenicom da je, načelno, legitimno pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u određenim ugovorima, ravnotežu koju je zakonodavac Unije izričito namjeravao očuvati. Usto, činjenica da je takva ravnoteža uspostavljena nije uvjet za primjenu isključenja iz članka 1. stavka 2., nego opravdanje za takvo isključenje (presuda od 6. srpnja 2023., Trapeza Peiraios, C-243/22, EU:C:2023:555, t. 22. i navedena sudska praksa).
- 25 Stoga, u ovom slučaju, kako bi se ocijenilo je li ugovorna odredba koja se temelji na odredbi OUG-a br. 50/2010 isključena iz područja primjene Direktive 93/13 na temelju njezina članka 1. stavka 2., nije na sudu koji je uputio zahtjev da prethodno provjeri je li nacionalni zakonodavac tim aktom osigurao uspostavljanje ravnoteže između svih prava i obveza stranaka predmetnog ugovora.
- 26 Nadalje, iz sudske prakse Suda proizlazi da se za odredbu ugovora sklopljenog između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge koja se temelji na obvezujućoj odredbi nacionalnog prava koja nije primjenjiva na taj ugovor ili koja se odnosi samo na nacionalni propis u cjelini, a ne na takvu odredbu, ne može smatrati da se temelji na obvezujućoj odredbi nacionalnog prava u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13 i, stoga, ona ne može biti izuzeta od sudskog nadzora njezine moguće nepoštenosti (vidjeti u tom smislu presude od 21. ožujka 2013., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, t. 30. i od 3. travnja 2019., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, t. 35. do 38.).
- 27 Stoga, kako bi se ugovorna odredba temeljila na obvezujućoj zakonskoj ili regulatornoj odredbi u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, ta ugovorna odredba mora proizvesti normativni sadržaj obvezujuće odredbe primjenjive na ugovor o kojem je riječ, tako da se može smatrati da ona, na konkretan način, izražava istu pravnu normu poput one na koju se odnosi ta obvezujuća odredba (presuda od 6. srpnja 2023., First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, t. 25.).
- 28 U ovom slučaju, na sudu koji je uputio zahtjev je da izvrši potrebne ocjene u svrhu utvrđivanja temelji li se ugovorna odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku, u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, na mjerodavnim odredbama OUG-a br. 50/2010.
- 29 Međutim, uzimajući u obzir elemente koji proizlaze iz spisa kojim Sud raspolaže, razvidno je da ugovorne odredbe sadržane u ugovoru o kreditu o kojem je riječ u glavnom postupku proizlaze iz odredaba OUG-a br. 50/2010. Naime, te su odredbe obvezale banke da izvrše određene izmjene u svim ugovorima o potrošačkom kreditu. Ta se zakonska obveza posebno odnosila na odredbe koje se odnose na načine utvrđivanja promjenjive kamatne stope. Nadalje, čini se da je OUG br. 50/2010 uskratio potrošačima mogućnost davanja pristanka ili odbijanja tih izmjena. Naime, OUG br. 50/2010 predviđao je da, ako potrošači ne potpišu dodatak ugovoru o kojem ih je obavijestila banka, smatra se da su prešutno pristali na te uvjete.

- 30 Međutim, iako je člankom 37. točkom (a) OUG-a br. 50/2010 bilo predviđeno da se kamatna stopa na ugovore o kreditu mora zamijeniti kamatnom stopom određenom na temelju referentne vrijednosti i fiksne marže, primjenjivom tijekom cijelog trajanja ugovora, iz spisa kojim Sud raspolaže ipak proizlazi da su banke raspolagale marginom prosudbe u pogledu izbora referentne vrijednosti i visine te fiksne marže.
- 31 U tim uvjetima, razvidno je, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, da je nacionalna odredba uspostavila opći okvir i uvjete koje treba poštovati u cilju određivanja nove promjenjive kamatne stope, ostavljajući pritom marginu prosudbe kreditnim institucijama kako bi se izračunala ta nova stopa.
- 32 U svojoj presudi od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, t. 33. do 37.), Sud je presudio da se isključenje predviđeno člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 nije primjenjivalo na ugovornu odredbu koja je predviđala da se kamatna stopa primjenjiva na zajam temeljila na jednoj od službenih referentnih vrijednosti predviđenih nacionalnom odredbom, zato što taj propis nije predviđao obveznu primjenu te vrijednosti, već je banci ostavljao mogućnost utvrđivanja promjenjive kamatne stope na drugi način.
- 33 Slijedom navedenog, isključenje predviđeno člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 ne primjenjuje se u situaciji kada je prodavatelj robe ili pružatelj usluge izmijenio odredbe ugovora o potrošačkom kreditu kako bi osigurao usklađenost tog ugovora s nacionalnom odredbom donesenom nakon njegova sklapanja ako taj propis uspostavlja samo opći okvir za određivanje kamatne stope tog ugovora o kreditu, ostavljajući pritom tom prodavatelju robe ili pružatelju usluge marginu prosudbe u pogledu izbora referentne vrijednosti za tu stopu i visine fiksne marže koja se može dodati navedenoj stopi.
- 34 Konačno, uzimajući u obzir pitanja suda koji je uputio zahtjev, valja podsjetiti, ukratko, na to da je primjena članka 1. stavka 2. Direktive 93/13 objektivne prirode i da ne ovisi, na primjer, o informacijama koje potrošaču pruža prodavatelj robe ili pružatelj usluge ni o potrošačevu poznavanju primjenjivih pravnih odredbi (presuda od 6. srpnja 2023., First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, t. 31.).
- 35 Stoga, eventualni pristanak, izričit ili prešutan, na izmjene ugovora o kojem je riječ od strane potrošača ne može imati utjecaj na to jesu li ugovorne odredbe na koje se te izmjene odnose isključene iz područja primjene Direktive 93/13 prema njezinu članku 1. stavku 2.
- 36 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 1. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se ne protivi procjena nepoštenosti odredbi sadržanih u ugovoru o potrošačkom kreditu sklopljenom između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge u okolnostima u kojima je taj prodavatelj robe ili pružatelj usluge izmijenio te odredbe kako bi osigurao usklađenost tog ugovora s obvezujućom nacionalnom odredbom koja se odnosi na pravila za određivanje kamatne stope ako ta odredba utvrđuje samo opći okvir za određivanje kamatne stope navedenog ugovora, pri čemu se prodavatelju robe ili pružatelju usluge ostavlja margina prosudbe u pogledu izbora referentne vrijednosti te stope i visine fiksne marže koja joj se može dodati.

Drugo pitanje

- 37 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene člankom 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, na Sudu je da, prema potrebi, preformulira pitanja koja su mu postavljena. Osim toga, Sud može uzeti u obzir odredbe prava Unije na koje se nacionalni sudac nije pozvao u svojem pitanju (presuda od 15. srpnja 2021., Ministarstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, t. 31. i navedena sudska praksa).
- 38 Na Sudu je da iz svih podataka koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, a posebno iz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku, izdvoji dijelove prava Unije koji zahtijevaju tumačenje uzimajući u obzir predmet spora (presuda od 21. ožujka 2024., Profi Credit Bugarska (Dodatne usluge uz ugovor o kreditu), C-714/22, EU:C:2024:263, t. 48. i navedena sudska praksa).
- 39 U ovom slučaju, ugovorne odredbe koje se pojavljuju u dodatku ugovoru o kojem je riječ u glavnom postupku unaprijed je utvrdio Raiffeisen Bank te tužitelj iz glavnog postupka nije imao mogućnost pregovaranja o odredbama niti utjecaj na njihov sadržaj. Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da prevladavajuća nacionalna sudska praksa smatra da ugovorne odredbe sadržane u dodacima ugovoru koje provode prodavatelji robe ili pružatelji usluge na temelju OUG-a br. 50/2010 ne mogu biti predmet ispitivanja njihove eventualne nepoštenosti, čak i ako te odredbe nisu bile predmet pregovora s potrošačem.
- 40 U tim okolnostima treba smatrati da svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj izmjene odredbi ugovora o potrošačkom kreditu koje je izvršio prodavatelj robe ili pružatelj usluge kako bi osigurao usklađenost tog ugovora s nacionalnom odredbom, koja ostavlja određenu marginu prosudbe prodavatelju robe ili pružatelju usluge, ne mogu biti predmet ispitivanja njihove eventualne nepoštenosti, čak i ako se o tim odredbama nije pregovaralo s potrošačem.
- 41 U tom pogledu, na temelju članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, samo odredba u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača koja nije bila predmet pojedinačnih pregovora može biti predmet sudskog nadzora njezine eventualne nepoštenosti.
- 42 Članak 3. stavak 2. te direktive osim toga pojašnjava da se uvijek smatra da odredba ugovora nije bila predmet pojedinačnih pregovora ako ju je prodavatelj robe ili pružatelj usluge unaprijed sastavio te potrošač stoga nije mogao utjecati na njezin sadržaj, što će nužno biti slučaj ako se radi o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru.
- 43 Iako je na sudu koji je uputio zahtjev da uzme u obzir sve okolnosti u kojima je takva odredba predstavljena potrošaču kako bi se utvrdilo je li to moglo utjecati na njezin sadržaj (vidjeti u tom smislu presudu od 9. srpnja, 2020, Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 35), Sud je, međutim, već presudio da običan potpis ugovora koji je potrošač sklopio s prodavateljem robe ili pružateljem usluge, kojim se utvrđuje da potrošač pristaje na sve ugovorne odredbe koje je unaprijed sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge, ne obara pretpostavku prema kojoj se smatra da se o tim odredbama nije pojedinačno pregovaralo (rješenje od 24. listopada 2019., Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, t. 51.).

- 44 Sud je također presudio da je izmjena ugovorne odredbe koja se odnosi na kamatne stope, koja je dio opće politike ponovnog pregovaranja o ugovorima o hipotekarnim zajmovima uz promjenjivu stopu, kako bi ta ugovorna odredba mogla biti usklađena s odlukom vrhovnog suda, pokazatelj da potrošač nije mogao utjecati na sadržaj navedene odredbe. Nadalje, činjenica da je potrošač prije potpisivanja ugovora u rukom pisanoj napomeni izjavio da shvaća mehanizam odredbe ne omogućuje sama po sebi zaključak da je odredba bila predmet pojedinačnih pregovora (vidjeti u tom smislu presudu od 9. srpnja, 2020., Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, t. 36. i 38.).
- 45 Slijedi da se pregovaračka priroda odredbe sadržane u ugovoru o kreditu sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača ne može temeljiti na jednostavnoj pretpostavci a da se ne dokaže da je potrošač u stvarnosti mogao konkretno pregovarati o toj odredbi i tako imati utjecaj na njezin sadržaj.
- 46 S obzirom na prethodno navedene razloge, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj izmjene odredbi ugovora o potrošačkom kreditu koje je izvršio prodavatelj robe ili pružatelj usluge kako bi osigurao usklađenost tog ugovora s nacionalnom odredbom, koja ostavlja određenu marginu prosudbe prodavatelju robe ili pružatelju usluge, ne mogu biti predmet ispitivanja njihove moguće nepoštenosti, čak i ako se o tim odredbama nije pregovaralo s potrošačem.

Troškovi

- 47 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

1. Članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima

treba tumačiti na način da mu se:

ne protivi procjena nepoštenosti odredbi sadržanih u ugovoru o potrošačkom kreditu sklopljenom između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluge u okolnostima u kojima je taj prodavatelj robe ili pružatelj usluge izmijenio te odredbe kako bi osigurao usklađenost tog ugovora s obvezujućom nacionalnom odredbom koja se odnosi na pravila za određivanje kamatne stope ako ta odredba utvrđuje samo opći okvir za određivanje kamatne stope navedenog ugovora, pri čemu se prodavatelju robe ili pružatelju usluge ostavlja margina prosudbe u pogledu izbora referentne vrijednosti te stope i visine fiksne marže koja joj se može dodati.

2. Članak 3. Direktive 93/13

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj izmjene odredbi ugovora o potrošačkom kreditu koje je izvršio prodavatelj robe ili pružatelj usluge kako bi osigurao usklađenost

tog ugovora s nacionalnom odredbom, koja ostavlja određenu marginu prosudbe prodavatelju robe ili pružatelju usluge, ne mogu biti predmet ispitivanja njihove moguće nepoštenosti, čak i ako se o tim odredbama nije pregovaralo s potrošačem.

Potpisi